

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

E-post:
kronikk@klassekampen.no
Maks 6000 teikn inkludert
mellomrom. Legg ved
portrettfoto.

DEBATT:

E-post:
debatt@klassekampen.no
Innlegg over 3000 teikn kan
bli korta ned. Legg ved
portrettfoto.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør.

Eivind Trædal
eivindt@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

DEBATT ►

Klassekampen honorerer normalt ikkje innsendt stoff. Innsendaren si e-postadresse blir trykt med mindre innsendaren reserverer seg mot dette. For Klassekampen sine generelle vilkår for publisering, sjå www.klassekampen.no/KK/index.php/news/home/generelle_vilkaar

Odd Hoftuns livsverk er et eksempel på at bistand nytter. Men det kan ta 40 år.

Urovekkende suksess

Peter Svalheim
KRONIKK

I stortingsmelding 13/2009 går regjeringen inn for et sterkere næringslivsengasjement i bistanden. Og i en kronikk i Aftenposten 11. august sier bistandsminister Erik Solheim at han vil inkludere troendes perspektiver i utviklingsarbeidet. Men lar det seg gjøre – i et sekulært Norge, hvor bistanden har en lang sedvane i å heve seg over elementære markedsmekanismer?

4. juni i år hadde Eirik Jørl Trondsen en kronikk i Klassekampen: «Bistand til besvær». Med ti års erfaring i ryggen skriver han om hjelpeprosjekter i Afrika som ikke bare er bortkastede penger, men faktisk også forstyrrer den naturlige markedsbalansen. Et eksempel gjelder vannpumper, subsidiert av bistanden: «Det ødelegger for dem som har spart i årevis for å starte en forretning.»

Et annet bistandsprosjekt kjøpte oljefrø (Jatropha Curcas) fra bønder til fire ganger markedspris, og ødela dermed det lokale markedet. Meningen var at planteoljen skulle erstatte parafin. Sunt bondevett får en til å reagere: Burde ikke prisen stå i forhold til markedsprisen? «Dette er enkel logikk, men den gjelder ikke i bistandsverdenen» sukker Trondsen, og beskriver at i bistanden er det viktigste at forbruket i prosjektet går som normalt og alle utgifter kan dokumenteres.

Men hvordan skal ambisjonene om sterkere næringslivsengasjement kunne skje, når ikke «enkel logikk» og elementær kunnskap om markedsmekanismer gjelder i bistandskretser? Mangler det gode eksempler og forbilder på hvordan næringsliv og bistand kan skape en god dynamikk sammen?

Spørsmålet er heller: Hvorfor kommer ikke de gode eksemplene til anvendelse?

I november i fjor kom biografien «Kraftverket» ut. Her skildrer jeg

ingeniøren og industrigründeren Odd Hoftuns (f 1927) pionerarbeid innen bistand og samfunnsutvikling i Nepal. Odd Hoftuns arbeid startet med en enkel ide, klekket ut som et tilsvarende til behovene han så rundt seg i Nepal. Det startet i 1963: En liten lærlingebedrift, hvor 14-15-åringene som aldri har tatt i et redskap, skulle lære verkstedteknikk og bli selvstendige spydspisser i den helt nødvendige utviklingen av næringslivet og markedet i landet. Produksjon og opplæring skulle gå hand i hand. Veilederne var livslærere i holdninger som en markedsbasert økonomi krever: Å gi praktisk arbeid en status i seg selv. Pålitelighet i avtaler og forretninger, og så videre.

Som årene gikk, kom Nepals enorme vannkraftressurser i fokus. Perspektivet gled fra individer over til utbyggingsprosjekter og vannkraftrelaterte firmaer, og videre til utvikling av et kompetansemiljø i hele Nepal. Underveis opplevde Hoftun en stigende undring blant bistands eksperter. Det han og medarbeiderne hans gjorde i Nepal, fantes det ikke paralleller til i hele Afrika. Hoftun og hans familie av vannkraftrelaterte firmaer, utgjorde faktisk et eksempel på at et u-land selv kan ta på seg store, kompliserte utbyggingsoppgaver i sitt eget land, istedenfor å være prisgitt store, multinasjonale selskap.

Odd Hoftun har levert et eksempel på hvordan enkel markedslogikk og bistand kan samspille. Likevel hører vi fortsatt sukk, som fra Trondsen, om at bistanden tar seg til rette, på tvers av all sunn markedslogikk.

«Arbeidet i Nepal viser at enkel markedslogikk og bistand kan samspille»

Hvorfor makter ikke denne sektoren å ta sine egne gode – og dårlige – erfaringer til følge?

Trondsen besvarer kanskje selv en del av spørsmålet, når han påpeker at bistandsbyråkratene trenger sukseshistorier: «Prosjekter som har vært vellykkete og får store midler sprøytet inn, kopieres og mister nettopp det som ga dem suksess i første omgang.» Kontrasten til Hoftuns

eksempel er stor. Hoftun understreker at «Å være ekspert er noe av det farligste en kan gi seg inn på. Det viktigste er ikke hva du selv utretter som u-hjelpsarbeider, men hva dine nasjonale medarbeidere kan utrette. Et utviklingsprosjekt som ikke lar seg etterligne av lokale krefter, kan ta seg helt perfekt ut, men likevel være mislykket.»

I dette perspektivet er det få ting som er mer ødeleggende enn å

ERFARING: Misjonær og bistandsarbeider Odd Hoftun nyter utsikten over Tinau-kraftverket i Nepal. Bistandsbransjen må ta nytte av Hoftuns erfaringer, skriver Peter Svalheim.

FOTO: TIBETMISJONEN

gjennomfører oppgavene ved hjelp av nesten ingenting, og for øvrig baserer deg på lokale ressurser og medarbeidere, så har du samtidig satt et eksempel som lar seg kopiere i et land hvor mangel er det normale.

Odd Hoftuns arbeid er et eksempel på hvordan et «nedenfra og opp-perspektiv» kan bevares hele veien fra den spede begynnelsen og helt opp på et internasjonalt nivå. Begrepet «Human capacity building» beskriver også godt Hoftuns arbeid. Samtidig avviser han at han følger en metode. Han snakker heller om en livsholdning: «... Det ligner mer på det motet og den troen som kreves for å plante et frø. Siden er det å vanne og gjødsle.» Han påpeker også at Human capacity building ikke vil kunne skje automatisk, som en følge av strategi: «Det er langt fra nok å overføre penger. For mye penger er som gift, slik for mye kunstgjødsel kan drepe en sped plante. Det som kreves, er mennesker som har tro på at noe er viktig. Mennesker som er villige til å gå ut og starte en prosess, og har tålmodighet til å se det hele vel i havn.»

Da nærmer vi oss kjernen: Solheims innspill om å inkludere de religiøse perspektivene i utviklingsarbeidet. For selvfølgelig er Odd Hoftun en misjonær. Hvordan kunne han ellers kombinere en systematisk ydmykhet og stahet, uten å skjele til karriere eller personlig profitt? Da har vi også kommet til selve anstøtet. «Norsk offentlig virke er tilsynelatende uten religion», påpeker Solheim i sin Aftenposten-kronikk. Med ordet «tilsynelatende» som en sprekk i fasaden. «There is a crack in everything. That's where the light comes in», ifølge Leonard Cohen.

Odd Hoftuns eksempel er i alle fall egnet til å kaste lys over kjernetemaene i norsk bistand. Både til inspirasjon og uro. Inspirasjonen ligger i at vi her faktisk har et veldokumentert eksempel på at bistand nytter. Og det urovekkende: Dette eksemplet har det tatt nærmere 40 år å bygge opp. Det står i sterk kontrast til den moderne bistandens iboende ønske om rask suksess.

Peter Svalheim,
Forfatter
petersplassen@c2i.net